

viselkedésarcheológiai, helyenként a „messzi népek felfedezői” és a gyarmatosító hódítók ellenében hangzó tézisei révén olyan struktúrákötető, de érzékenyen empirikus művet formálnak, melyet a legjobbak között becsülhetünk meg a politikai antropológia és a dél-amerikanisták munkáinak

egyre gyarapodó gyűjteményében. Talán már csak rajtunk, olvasókon áll, hogy *A társadalom az állam ellen* kötetét is érdemes legyen megjelentetni.

A. Gergely András

Kunyhóból is jöhet nagy ember – monográfia Nyárády Erazmus Gyuláról

Bartók Katalin (szerk.): Nyárády Erazmus Gyula emlékezete. Kriterion Könyvkiadó, Kvár 2016. 312. old.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Természet-tudományi és Agrártudományi Szakosztályának szervezésében 2011. április 11-én Kolozsváron emlékülést rendeztek az 1881. április 7-én Nyárádtőn született Nyárády Erazmus Gyula jeles botanikus tudós születésének 130., illetve halálának (1966) 45. évfordulója alkalmából. Ezen emlékülésen vetődött fel a gondolat, hogy a közvetlen munkatársai, Váczy Kálmán és Bartha Sándor által korábban összeállított *Nyárády Erazmus Gyula, a természettudós* című kötetet (Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1988) újra közzétegyék, biztosítva ezzel többek között, hogy – a folytonosság jegyében – a fiatalok, a következő generációk is tudomást szerzenek tudósunkról.

Bartók Katalin egyetemi előadótanár irányítása alatt, a kiadványtervezés során végül úgy döntöttek, hogy a már meglévő 1988-as kötetet kiegészítik az emlékülésen elhangzott előadások anyagával, valamint az újabb kutatási eredményekkel és a hozzátartozók, tudós-, illetve munkatársak visszaemlékezéseivel. Az ilyen módon megszületett *Nyárády Erazmus Gyula emlékezete* című monográfia 2016-ban látott napvilágot a kolozsvári Kriterion Könyvkiadó gondozásában, a Communitas Alapítvány, illetve a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

A Bartók Katalin szerkesztette sokszerzős (Bartha Sándor, Bartók Katalin, Farkas Zoltán, Okos-Rigó Ilona, Poszet Szilárd, Szabó T. Attila, Váczy Kálmán, Wanek Ferenc) mű igényes kivitelben, keménykötésben, mintegy 312 oldalon keresztül, négy nagyobb fejezetben mutatja be Nyárády életét és hagyatékát. A szerkesztés során tulajdonképpen megtartották a Váczy–Bartha-féle kötet szerkezetét, a már meglévő, változatlanul átvett vagy kiegészítésekkel ellátott egységek mellett azonban helyet kaptak teljesen új részek is.

Bartha Sándor 1988-as és a szerkesztő, Bartók Katalin 2015-ös előszavát követően az első fejezet (*Nyárády Erazmus Gyula élete*, 11–34. old.) mindenki számára olvasmányos élet- és családtörténet, melyből megismerhetjük Nyárády Erazmus Gyula ifjúkorát és tanulmányait, életútjának fontosabb állomásait, családi kapcsolatait, Nyárádyt, az embert és Nyárádyt, a tudóst. A Bartha Sándor által jegyzett fejezethez – az 1988-as kiadáshoz képest – ugyan keveset adtak hozzá a 2016-os kötetben (a kiegészítéseket és új részeket Bartók Katalin írta), mindenképpen ki kell emelnünk, hogy a Magyarországon élő Nyárády-leszármazottak közreműködésével családfá és eddig nem ismert fényképfelvételek is (családról, munkatársakról, tanulmányi kirándulásokról stb.) bekerülhettek a monográfiába, illetve

Nagy Zsolt (1991) – néprajzkutató, kertészmérnök, szerkesztő, Sapientia EMTE, Kreatív Könyvkiadó, Marosvásárhely, nagyecszozt@yahoo.com

olvashatunk a család kolozsvári nyughelyéről is, melyet nemrég felvettek a Házsongárdi temető kiemelt, védett síremlékeinek sorába.

A kötet második fejezete (*Tudományos munkássága*, 39–232. old.) terjedelmét tekintve is a kötet legfontosabb egységének tekinthető, melyből Nyárády Erazmus Gyula szerzteágazó természettudományi munkásságára nyerünk rálátást. Az 1988-as első kiadásban e fejezetet az a Váczy Kálmán írta meg, aki húsz éven keresztül volt Nyárády közvetlen munkatársa (egy szobában dolgoztak a *Flora RPR/RSR*, Románia legnagyobb botanikai monográfiája összeállításán is, melynek Nyárády nemcsak szerkesztője, hanem jelentős részének szerzője is volt), így mindenképpen meglepő, hogy a 2016-os kötet szerzői a Váczy által leírtakhoz számos újdonsággal, adalékkal tudtak hozzájárulni. *Az alapozás esztendei (1903–1921)*, *A kiteljesedés évei (1922–1948)* és a *Legtermékenyebb évei és akadémiai pályafutása (1948–1966)* részek végigkísérik Nyárády szakmai pályafutásának fontosabb állomásait, ezt követően – Bartók Katalin kiegészítéseivel – a tudós florisztikai munkásságáról olvashatunk bővebben, de a növényátarsulási kutatásairól, botanikai kirándulásairól és természetvédelmi tevékenységéről is megemlékeznek a szerzők. A kötet egyik nagy értékét abban látom, hogy módszeresen feldolgozásra került benne Nyárády herbáriumának hazai és magyarországi gyűjteményekben őrzött anyaga, mely a Bartók Katalin által közölt tanulmány (*Nyárády herbáriumának és hagyatékának sorsa*) tanulságai szerint nem a Váczy Kálmán által 1988-ban 50 000 lapra becsült hagyaték „csupán”, hanem volumene 90 000 lap körülire tehető! Itt jegyzem meg, hogy a kötet nem foglalkozik a tudós külföldre került herbáriumi hagyatékával, mely bár számát tekintve nem, de értékét tekintve mindenképpen jelentős (az erről szóló kiegészítő tanulmányom lásd jelen lapszamban *Nyárády Erazmus Gyula külföldre került hagyatéka* címmel). A szerzők kutatásainak másik fontos eredménye, hogy Váczy Kálmán iratai között megtalálták a hányatott sorsú, máig kéziratban lévő *Monografia băilor sârate Sovata și imprejurimilor*

sale című Nyárády-tanulmánykötetet. Szintén előkerült Nyárádynak *Az alkotás öröméről* címmel írott esszéje, melyből eddig csak részletek kerültek publikálásra. Ezek feldolgozása, kritikai kiadása sajnos még várat magára. A második fejezet további tanulmányai Nyárády Erazmus Gyula szakmai kapcsolathálóját (*Nyárády Erazmus Gyula kapcsolatai hazai és külföldi botanikusokkal*), tudományos levelezését (*Tudományos levelezése*) mutatják be, s ugyanakkor Nyárády egyéb irányú munkásságáról is beszámolnak, jelezve, hogy a tudós munkássága jócskán túlhaladta a szűkebb értelemben vett botanika tárgykörébe tartozó témák kutatását: Váczy Kálmán és Poszet Szilárd a térképészi, Wanek Ferenc a geomorfológiai, szintén Váczy Kálmán a növényrajzoló és -fényképészi tevékenységéről ad áttekintést. A kötetben helyet kapott *Nyárády időszerűsége* című fejezet ugyanakkor azt is bizonyítja, hogy *etiam ex casa vir magnus potest exire* (konyhóból is jöhet nagy ember): Nyárády Erazmus Gyula munkásságát ma is elismerik, és az általa jelzett irányokban ma is munkálkodnak. A fejezetet az Okos-Rigó Ilona és a szerkesztő által összeállított Nyárády-bibliográfiák zárják.

Az 1988-as Váczy–Bartha-kötethez képest új fejezet a harmadik (*Fia és szakmai örököse: Nyárády Antal*, 233–250. old.), melyet Bartók Katalin, Szabó T. Attila, Okos-Rigó Ilona, valamint Farkas Zoltán jegyeznek, s melyből átfogó ismereteket szerezhetünk Nyárády Erazmus Gyula Antal nevű fiának életéről és munkásságáról. A fejezetet Nyárády Antal tudományos munkáinak jegyzéke, illetve a kortársak visszaemlékezései zárják.

Az utolsó, negyedik fejezet (*Függelék*, 251–309. old.) elsősorban a botanikus- és etnobotanikus-szakma érdeklődésére tarthat számot, hiszen itt találhatunk meg egybegyűjtve olyan tudományos információkat, mint a Nyárády Erazmus Gyula által leírt új rendszertani egységek, a Nyárády Erazmus Gyuláról elnevezett új növények (eponimák), a Nyárády által más botanikusokról elnevezett növények, valamint azon botanikusok, akikről Nyárády Erazmus Gyula növényeket nevezett el, s a Nyárády által használt típusnövények is itt kerülnek felsorolásra. Mivel az

utóbbi évtizedekben s főként az utóbbi években a botanikában, növényrendszertanban számtalan változás történt, ezért kritikaként fogalmazható meg, hogy a függelékbe került jegyzékekben a szerkesztők nem jelölték a ma is érvényben lévő, önálló taxonként elismert egységeket. Az eponimák esetében a Váczy–Bartha-féle, 26 taxont felsorakoztató listát ugyan G. Negrean bukaresti botanikus 2015-ben újabb 10 taxonnal egészítette ki, magam e jegyzéket is hiányosnak találok, és újabbakkal egészíteném ki: *Aconitum toxicum* subsp. *nyaradyanum* W. Mucher – ma is elismert alfaj; *Agrostis coarctata* var. *nyaradyana* Beldie és *Astragalus vesicarius* f. *nyaradyanus* (Prod.) S. Kozuharov & D. Pavlova – ma szinonim névként vannak számontartva; *Euphorbia nyaradyana* Prod. – ma is önálló fajként elismert; *Thymus serpyllum* f. *nyaradyanus* Lyka – ma szinonim névként van számon tartva. Mindez a kötet értékéből semmit sem von le, inkább Nyárády Erazmus Gyula szakmai és emberi nagyságáról tesz ismételt biznyságot, s arról, hogy a megjelent monográfia csupán – a szerkesztőasszony által a bevezetőben is jelzett – „hólabda” elindítója.

A kötetbe közel félszáz fekete-fehér archív felvétel, reprodukció és ábra került elhelyezésre, valamint kötetvégi szömagyarázat teszi érthetővé bárki számára a műben előforduló fontosabb

szakkifejezéseket, terminusokat. Hiányolom azonban a román, illetve angol nyelvű kivonatot, mely biztosítaná a hazai román és a külföldi szakma, illetve a laikus olvasóközönség számára Nyárády Erazmus Gyula személyének, tevékenységének a szélesebb körű megismer(tet)ését, emlékének fennmaradását, fenntartását. Reméljük, hogy egy majdani bővített kiadással, netán román, illetve angol nyelvű változattal sikerül ezt a hiányt is pótolni.

Összességében elmondható, hogy a kötet különböző fejezeteit más-más érdeklődésű és képzettségű emberek más-más hozzáállással olvashatják, érthetik meg, attól függetlenül, hogy ezek a fejezetek kiegészítik egymást, és külön-külön hiányos képet rajzolnának Nyárádyról. A monográfia véleményem szerint tehát nemcsak igényes tudományos szakmunka, hanem egy olvasmányos élettörténet is. A botanika, etnobotanika, biológia, térképészet és geológia szakterületén dolgozó kutatókon, illetve a biológia–környezettudomány, valamint az agrár szakos egyetemi hallgatókon túl magam is ajánlom mindenkinek. Bárkinek, akit vonz a természet, „hiszen Nyárády Erazmus Gyula európai jelentőségű, elismert botanikusként igen sokat tett e minket körülölelő csoda elmélyültebb megismeréséért”.

Nagy Zsolt

Közösség és kultúra vs. közösség és kultúra

Todd Harper: The Culture of Digital Fighting Games. Performance and Practice. Routledge, New York – London 2014. 157 old.

A magyarul *verekedős játéknak* nevezett programok még azok számára is ismerősek lehetnek, akiktől teljesen idegen a videojátékok világa. Miközben az elmúlt néhány évtizedben a videojátékok mind népszerűbbé váltak, és használatuk meghatározó szabadidős tevékenységgé lett,

addig a több évtizedes múltra visszatekintő műfaj alaphelyzete változatlan maradt: két ellenfél áll szemben egymással egy két- vagy háromdimenziós játéktérben, hogy kézitusában megküzdjenek egymással. Todd Harper kötete arra tesz kísérletet, hogy az e körbe sorolható játékokat azok használata

Bakos Áron (1988) – doktorandus, BBTE, Kolozsvár – Hungarológiai Tanulmányok Doktori Iskola, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Néprajz és Antropológia Intézet, bakosaron@gmail.com